

४४
१२
रंहरात् पारिजाततरुश्चायं तथैवोच्चैः श्रवाहवः ६७ किम्पा
नेहं स संयुक्तमेतत्तिष्ठति तंगणो रत्नभूतमिहानीतं यदा
सोद्वेधशोभुते ६८ निधिरेव महापद्मः समानीतो धने
श्वरात् किंजल्किनीददोचाब्धिर्मालामल्लानपंकजं ६९
छत्रं ते वाहरांगे हेकाचनम्रावितिष्ठति तथायं स्पन्दनवरो
यः पुरासीत्युजायतेः १०० मृत्यो रत्नं तिसृणां मशक्तिरी
शत्वयाहता पाशः सलिलराजस्य भ्रातुस्तव परिग्रहे ११

५०३

३६

निशुंभश्चाधिजाताश्च समस्तारत्नजातयः वनिरपि ददौ तु
भ्यमग्निशौचे च वाससी १०२ एवं दैत्येन्द्रानि समस्तान्या
हृतानिते स्त्रीरत्नमेघाकल्पारणीत्वया कस्मान्न गृह्यते १०३
अथि स्वाच ॥ १०३ ॥ निशम्येति वचः शुभः सतदा चंडमुंडयोः प्रे
षयामासु ग्रीवं दूतं देव्या महासुरं १०४ इति चेति च वक्तव्या सा
गत्वा वचनामम यथा चाभ्येति संप्रीत्या स्तथा कार्यं त्वया ल
घु १०६ सतत्र गत्वा यत्रास्ते शैलो देशे ति शोभने सा देवी तां स्त

शिव

१४

तः प्राह प्लक्ष्म मधुरयागिरा ॥ १०७ ॥ दूत उवाच ॥ १०८ ॥ देवि दैत्येभ्यः
रः शुभं त्रैलोक्ये परमेश्वरः दूतो हं प्रेषितस्तेन त्वत्सकाश
मिहागतः १०९ ॥ अवाहताम्नः सर्वा सुयः सदा देवयोनिषु
निर्जिता खिलदेत्यारिः सहस्रहं मृग दुर्ध्वतत ११० ॥ मम त्रैलो
क्यमखिलं मम देवा वशानुगाः यस्मात्तानहं सर्वानुपाश्र्मा
मिदं पृथक् पृथक् १११ ॥ त्रैलोक्ये वररत्ना निमम वस्यन्त्यशे
षतः तथैव गजैरत्नं च हतं देवैर्दूताहनम् ११२ ॥ क्षीरोदमथ

दुर्गा

३५

नोद्भूतमश्वरत्नममामरैः उच्चैःश्रवससंज्ञं तं प्रणिपत्य स
मर्षितम् ११३ यानि चान्यानि देवेषु गंधर्वेषु रगेषु च रत्न
भूतानि भूतानि तानि मय्येव शोभने ११४ स्त्रीरत्नभूतां त्वां दे
विलोके मन्यामहे वयम् सात्वमपा नुपागच्छ यतोरत्नभु
जो वयम् १५ मां वाममानुजं वापि निशुंभमुरुविक्रमं भजत्यं
चंचलायां गिरत्नभूतानि वै यतः ११६ परमैश्वर्यमनुलं
प्राप्यसे मत्परिग्रहात् एतदुध्या समा लोच्य मत्परिग्रहतां

राम

३५

वृज ॥ ११७ ॥ अक्षितिवाच ११८ इत्युक्त्वा सा तदा देवी गंभीरांतः
स्मिता जगौ दुर्गा भगवती भद्राय ये दं धार्यते जगत् ११८ ॥
देव्युवाच ॥ ११९ ॥ सत्यमुक्तं त्वयानात्र मिथ्या किंचित्त्वयोदित
म् त्रैलोक्याधिपतिः शुभो निशुभश्चापि तादृशः १२० किं
त्वयत्प्रतिज्ञा तं मिथ्या न त्क्रियते कथम् श्रूयतामस्य बु
द्धित्वात्प्रतिज्ञाया कृता पुरा १२१ यो मां जयति संग्रामे यो
मेदं पश्येत्पोहति यो मे प्रतिबलो लोके स मे भर्ता मे विष्यति

दुर्गा

३६

१२३ तदा गच्छं तु शुभोऽनिशुं भो वामहासुरः मां जित्वा किंचि
रेणात्र पारिां गृह्णातु मेलघु १२४ ॥ इति उवाच ॥ १२५ अव
लिप्तासि मेव त्वं देवी ब्रूहि ममाग्रतः त्रैलोक्यकः पुमांति
षे द्युशुं भनिशुं भयोः १२६ अन्येषामापि दैत्यानां सर्वे
देवानवैयुधि तिष्ठन्ति संमुखे देवि किंपुनस्त्रीत्वमेकिका
१२७ इंद्राद्याः सकला देवास्तस्थुर्येषां न संयुगे शुभादी
नां कथंते वा स्त्री प्रयास्यसि सम्मुखम् १२८ सा त्वं गच्छ

राम

३६

यैवोक्ता पार्श्वशुभनिशुभयोः केशकर्षणनिर्द्धतगो
रवामागमिष्यसि १२८॥ देवुवाच ॥ १३०॥ एवमेतद्वलीशु
भोनिशुभश्रुतिवीर्यवान् किंकरोमिप्रतिज्ञामेयदना
लोचितापुष्ट १३१ सातंगच्छमयैवोक्तायदेतत्सर्वमा
दतः तदाचत्वासुरेन्द्रायसचयुक्तं करोतुयत् १३२॥ इति
मार्कण्डेयपुराणोत्तरावर्णि के मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये दूत
संवा ८॥ ५॥ ऋषिरुवाच ॥ १॥ इत्याकर्ण्य वचो देव्याः स

उर्गा

३

दूतो मर्ष पूरितः समाचष्टे समागम्य दैत्य राज्ञाय विस्त
रात् २ तस्य दूतस्य तद्वाक्यमाकर्ण्य सुरराट् ततः स
क्रोधः प्राह दैत्यानामधिपं धूम्रलोचनम् ३ हे धूम्रलोच
नाश्रुत्वं स्वसैत्य परिवारितः तामानायवला दुष्टं केशा
कर्षण विकलाम् ४ तत्परित्राण दः कश्चिद्यदिवोति
ष्टते परः सहंतव्यो मरो वापि यत्तो गंधर्व एव च ५ ॥
अपि रुवाच ॥ ६ ॥ तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलो

राम

३७

चनः २८ः षष्ठासहस्राणामसुराणां दुर्तययो १ सह
स्रुतांततो देवीनुहिनोचलसंस्थितां जगादोच्चैः प्रयाही
तिमूलंशुभनिशुभयोः ८ नचेत्पीत्याद्यभवतीमद्रतीर
मुपेक्ष्यति ततो बलान्नयाम्येषाकेशाकर्षणाविकृतां
८॥ देव्युवाच ॥ १० दैत्येष्वरेण प्रहितो बलवान्वलसंव
तः बलान्नयसि मामेवंततः किंते करोम्यहं ११॥ अथिरु
वाच ॥ १२॥ इत्युक्ताः सोम्यधावत्तामसुरोध्रप्रलोचनः ।

दुर्गा

३८

कुंकारेणैव तं भस्मसाचकारां विकृततः १३ अथ कुंड
महासैन्यमसुराणां तथा भिक्वा ववर्ष शायकैस्तीक्ष्णैः
स्तथा शक्तिपरस्वधैः १४ ततो धुनसटः कोपात्कृतवानाहं
त्रैश्वम् पपाता सुरसेनायां सिंहो देव्याः स्वबाहनः १५ कां
श्चित्करप्रहारेण दैत्यानां शो न चापराज आक्रांत्याचा
धरेणान्यान्सजघान महासुरान् १६ केषां चित्पाटयामा
सनसैः कोष्ठा निक्षेपारी तथा तलप्रहारेण शिरांसि कृतवान्मथक्

एम

३८

विच्छिन्नबाहुशिरसः कृतास्तेन तथा परे पयोचरुधिरं
कोष्ठादन्येषां धृतकेशरः १८ क्षरोनतद्वलं सर्वक्षयनी
तं महात्मना तेन केशरिणा देव्या बाहनेनाति कोपिना १९
श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहतं धूम्रलोचनम् बलं च क्षपि
तं कृत्स्नं देवी केशरिणा ततः २० चुकोपदैत्याधिपतिः
शुभः प्रस्फुरिताधरः आज्ञापयामास चतौ चंडमुंजौ
महासुरौ २१ हे चंड हे मुंड बलैर्वहुलैः परिवारितौ तत्र ग

दुर्गा

३९

ॐ तगत्वा च सा समानीयतां लघु २२ केशेष्वाह्वयवध्या
वायदिकः संशयो युधि तदा शेषायुधैः सर्वैरसुरैर्विनिह
न्यताम् २३ तस्यां हतायां दुष्टायां सिंहैश्च विनिपातिते शी
घ्रमागम्यतां वध्वा गृहीत्वा तामयां विकं २४ ॥ इति मार्क
ण्डेयपुराणे सावर्तिके मन्वन्तरे देवी माहात्म्ये धूम्रलोचन
वधः ॥ ६ ॥ अथैतद्वाच ॥ १ ॥ आज्ञाप्ता स्ते तजो देव्या श्रराड
भुंउ पुरोगमाः चतुरंगवलोपेता ययुरभ्युपता युधाः १

राम

३९

इदं शुक्ले ततो देवी प्रोषसां व्यवस्थितां सिंहस्योपरि शै
लेन्द्रं गेमहति कांचने ३ तेदृष्ट्वा तां समादातुमुद्यमं च कु
रुयताः आकृष्टवापासिधरास्तथान्येतत्समीपगाः ४
ततः कोपंचकारोच्चैरं विकातानरोन्मति कोपेन चास्यावद
नं मखीवर्गमभूत्तदा ५ भृकुटीकुटिलाक्षस्याललाटफ
लकादुते कालीकेरालवदना विनिष्क्रांतां सिपाशिनी ६
विचित्रवद्वाङ्मुखानरमालाविभूषणा दीपिचर्मपरीधा

३

दुर्गा

४०^{जे}

नाशुष्कमांसातिभैरवा १ अतिविस्तारवदनाजिकालल
नभीषणा निमग्नारक्तनयनानादापूरितहिड्गुखा ८
सावैनाभिपतिताघातयंतीमहासुरान् सैन्येतनसुरा
सेरामभक्षयततद्वलम् ९ पार्थिवग्राहो कुशग्राहियो
धंधटा समन्वितान् समादायेकहस्तेन मुरेव विच्छेदवार
णात् १० जथैवयोधांतुरगेरथं सारथिनाशह निक्षि
प्पवक्त्रे दशनेऽश्वेयंत्येतिभैरवम् ११ एवंजग्राहकेशेषुग्री

राम

४०

वायामथचापरम् पादेनाक्रम्यचैवान्यमुरसाभ्यप्रपोथ
यत् १२ तैर्मुक्तानिचेशस्त्राणिमहास्त्राणिनथासुरैः सु
खेनजग्राहसुषादर्शनैर्मथितान्यपि १३ बलिनान्तद्वले
सर्वमसुराणांदुरात्मनां प्रमर्द्भक्षयश्चान्यानन्यांश्चा
ताडयत्तथा १४ अस्मिन्नानिहताः केचित्केचित्खडाकु
ताडिताः जग्मुर्विनाशमसुरादंताभ्यामिहतास्तथा १५
क्षरोनतद्वलेसर्वमसुराणानिपातितम् दृष्ट्वाचंडोभि

दुर्गा

४९

दुद्रावतां कालीमतिभीषणाम् १६ शरवर्षैर्महाभौमैर्भौ रम
माक्षीतां महासुरैः पृथग् दयामास चक्रे श्वमुंडः सिंघैः सह
स्रशः १७ तानि चक्राण्यनेकानि विश्रामानानि तन्मुख
म् वभुर्यथा र्जविं वानि सुवहनिधनो दम् १८ ततो जहा
सातिरुषाभीमभैरवनादिनी काली करालवक्त्रा तदुद्दर्श
दशनोज्ज्वलाः १९ उत्थाय च महासिंहं देवी चण्डमथा
वत गृहीत्वा चास्य केशेषु शिवस्तेनाशिनोऽपि नत् २० ४९

अथ मुंडोभ्य धावत्तो दृष्ट्वा चंडं निपातितम् तमप्यपात
यद्भूमौ खट्वांगाभिहतं रुषा २१ हतशेषंततः सैन्यं दृष्ट्वा
चंडं निपातितम् मुंडं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयानुर
म् २२ शिरश्चंडस्य कालीचगृहीत्वा मुंडमेव च ग्राह्य
चंडादृष्ट्वा सभिन्नमभ्येति चंडिकाम् २३ मयातवात्रोपह
तो चंडमुंडो महापशू युद्धयन्ने स्वयं शुभं निशुभं च हनिष्य
सि २४ ॥ अथिहवाच ॥ २५ तावानो नोततो दृष्ट्वा चंडमुंडौ

दुर्गा

४२

महासुरो उवाच काली कल्याणी ललितं चंडिकावचः १६ राम
यस्माच्चंडं च मुंडं च गृहीत्वा त्वमुपागता चामुंडेति ततो
लोके स्थाता देवि भविष्यसि २७ ॥ इति मार्कण्डेय पुराणे
सावर्णि के मन्वंतरे देवी महात्म्ये चंड मुंड वधः ॥ १७ ॥ अथि
वाच ॥ १॥ चंडे च निहते दैत्ये मुंडे च विनिपातिते बहुलेषु
च सैन्ये युक्षयिते स्वसुरेश्वरः २ ततः कोपपराधीनचेताः
शंभुः प्रतापवान् उद्योगं सर्वसैन्यानां दैत्यानामादिदेश ह ४२

३ अथ सर्ववलेर्देत्याः षडशीतिरुदायुधाः कंवूनां च
तुरशीतिर्निर्यांतुस्ववलेर्वताः ४ कोटिवीर्यारिपंचाश
दशुराणां कुलानि वै शतं कुलानि धोम्राणां निर्गणं तु
प्रमाज्ञया ५ कालकादौ हृदामोर्याः कालकेयास्तथाप
रे शुद्धाय सज्जानिर्यांतुश्चाक्षयात्वरिता मम ६ इत्याक्ष
प्पासुरपतिः शुभो भैरवशासनः निर्जगाम महासैन्यः
सहसैर्वहुभिर्वृतः ७ आयातं चंडिकाहृष्टा तत्सैन्यमतिभी

दुर्गा

४३

धराम् उपास्वनेः पूरयामास धरणीगम् नंतरम् च त
तः सिंहो महानादमतीव कृतवान् नृप घंटास्वनेन तं नाद
मं विवाचोपबंहयत् च धनुर्ज्या सिंह घंटानां नाद पूरित
दिष्ट्वा निनादैर्भौषणैः काली जिज्ञे विस्तारितानना १
तन्निनादमुपश्रुत्य देत्यसे ये श्रुतुर्दिशम् देवी सिंहस्तथा का
सीशरोधैः परिवारितः ११ एतस्मिन्नंतरे भूपविनाशाय स
रदिवाम् भवायामरसिंहानामतिवीर्यवताम्बिताः १२

राम

४३

ब्रह्मेशगुरुविष्णुनांतथेन्द्रस्यचशक्तयः शरीरेभ्योविनि
क्रम्यतद्रूपैश्चंडिकांपयुः १३ यस्यदेवस्ययद्रूपंतथाभू
षसावाहनं तद्देवहितच्छक्तिरसुरान्योऽधुमाययो
१४ हंसयुक्तविमानाग्रेसारुचकमंडलुः श्रद्धातप्र
सराः शक्तिर्वृत्ताणीसाविधीयते १५ माहेश्वरोव्या
रूढाविश्वलवरधारिणी महाहिवलयाप्राप्ताचंद्रोषा
विभूषणा १६ कौमारीशक्तिरुक्ताचमयूरवरवाहना

५गा

४४

योऽधुमभ्याययोदैत्यानं विष्णुगुरुरूपिणी १७ तथैव वै
स्मर्तुशक्तिर्गुरुोपरि संस्थिता शंखचक्रगदाशाङ्कुर
कुरुताभ्युपाययो १८ यज्ञवाराहमतुलं रूपं याविभ्रतो
हरेः शक्तिः साप्याययो तत्र वाराही विभ्रती तनुम् १९
नारसिंहीनसिंहस्य विभ्रती सदृशं वपुः प्राप्ता तत्र सदा
क्षेपक्षिप्तनक्षत्रसंहतिः २० वज्रहस्ता तथैवैंद्री गजरा
जोपरिस्थिता प्राप्ता सहस्रनयना यथाशक्त तथैव सा २१

राम

४४

ततःपरिवृतस्ताभिरीशानो देवशक्तिभिः हृन्पतामसुरः
श्रीघुंममप्रीत्याहचंडिकां २२ ततो देवीशरीरात्तुविनिष्क्रां
तागतिभोवणा चंडिकाशक्तिरत्युग्रशिवाशतभिनादिनी
२३ साचाहधूम्रजटिलमीशानमपराजिता दूतत्वंगण
भगवन्पार्श्वेशुभनिशुभयोः २४ ब्रूहिशुभंनिशुभं च
दानवावतिगर्धितो येचान्येदानवास्तत्रपुक्षायसमुपस्थि
ताः २५ त्रैलोक्यमिंद्रो लभतां देवाः संतुहविर्भुजः परंप्र

दुर्गा

४५

पातपातात्तं यदि जीवितुमिच्छथ २६ बलावलेपाद्य
चेद्रवंतो युधकांक्षिणाः तदा गच्छत तृप्यंतु मच्छिवाः
पिशितेनवः २७ यतो नियुक्तो दैत्येन तया देव्या शिवः
स्वयं शिव दूतौ तिलो केस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता
२८ तेषि श्रुत्वा वचो देव्याः सर्वा ख्यातं महासुराः अम
र्षा पूरिता जगमूर्धतः कात्यायनी स्थिता २९ ततः प्रथम
मेवाग्रे शरशक्तपृष्टिपृष्टिभिः बवर्षु रक्षता मर्षास्तां देवी

राम

४५

ममरयः ३० सा चतान्वाहितान्वाणान्शूलचक्रपरस्वधा
न विच्छेदलोलयाध्यातयन्तु मुक्तैर्महेषुभिः ३१ तस्याग्र
तस्तथाकालीशूलपातविदारितान् खड्गाङ्गु पोथितांश्चा
रीन्कुर्वतोव्यचरत्तदा ३२ कमंडलुजलाक्षेपहतवीर्यान्ह
तैर्जसः ब्रह्मरागीचाकरोच्छन्नो नयेनास्मधावति ३३
माहेभ्यरीत्रिशूलेन तथा चक्रैरावैस्मवी दैत्यान्जघान
कौमारी तथा शक्त्यातिकोपना ३४ ऐंशीकुलिशपातेन

दुर्गा

४६

शतशोदैत्यदानवाः पेतुर्विदारिताः पृथ्व्या रुधिरै घृप्रवर्षिताः भ
तुं प्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्रक्षतवक्षसः वाराहमूर्त्यान्यपतन्
श्चक्रेण च विदारिताः ३६ नखैर्विदारितांश्चान्यान्भक्षयं
तो महासुरान् नारसिंही च चारुजौना दपूरार्दिगं वरा ३७
चण्डा दृढा सैरसराः शिबदूत्यभिदूषिताः पेतुः पृथिव्या प
तितांस्तान्श्चास्वादायसातदा ३८ अतिमान्तराणां कुक्षं मर्दयं
तं महासुरान् दष्टाभ्युपायेर्विविधैर्नशुर्देवारिसैनिकाः ३९

४६

पलायनपरान्दृष्टा दैत्यान्मातृगणार्हितान् योद्धुमभ्याय
योः क्रुद्धो रक्तबीजो महासुरः ४७ रक्तविंदुर्यदाभ्रमौ पतत्यस्य
शरीरतः समुत्पतति मेदिन्यास्तत्पुमाणास्तदा सुरः ४८
पुपुधेः सगदा परिणारिंद्रशक्त्या महासुरः ततश्चैंद्रीस्वव
ज्ज्वला रक्तबीजमताडयत् ४९ कुलिशेनाहतस्याशुतस्य
सुश्रावशोणितम् समुत्तस्युस्ततो योधास्तदूपास्तस्य
राक्षसाः ५० यावंतः पतितास्तस्य शरीरा इत्तविन्देवः ता

दुर्गा

७

वंतः पुरुषा जातास्तद्वीर्यवत्तु विक्रमाः ४४ ते चापियुषु
धुस्तत्र पुरुषारक्तसंभवाः समं मानुभिरत्युग्रशस्त्रपाता
तिभीषणाम् ४५ पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो यदा ।
ववाहरत्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः ४६ वैष्णवी समरे
चेनं चक्रेणाभिजघान ह गदया ताडयामास स्रंष्टीत मसु
रेश्वरम् वैष्णवी चक्रभिन्नस्य तदधिरस्रावसंभवेः सहस्रशो
जगच्छाप्तं तत्पुमाणेर्महासुरैः ४७ शक्त्या जघान कौमारी

राम

७

वाराहीचतुष्पासिना माहेम्बरीत्रिशलेनरक्तबीजंमहासु
रं ४८ सचापिगदयादैत्यःसर्वाएवाहनत्पथक मातःको
पसमाविष्टोरक्तबीजोमहासुरः ५० तस्याहतस्यबहुधा
शक्तिशलादिभिर्भुवि पपातयोवैरतौघस्तेनासंश्रुतसो
सुराः ५१ तैश्चासुरास्वसंभूतैरसुरैःसकलंजगत् व्याप
मासीत्ततोदेवाभयमाजग्मुस्ततमं ५२ तान्विषस्मान्सुरा
न्दृष्ट्वाचंडिकाप्राहसत्परा उवाचकालीचामुंडेविस्ररंवद

पातोल्पकामपि तस्यैह तस्य देहानुबहुसुखावशो गीतं
५८ यतस्तत्तद्वक्त्रेण चामुंडा संप्रतोच्छति मुखे समुद्र
ताये स्यारक्तपातान्महासुरः ५९ ताम्भ्रखादय चामुंडा
पपोतस्य च शोणितम् देवीशूलेन वक्त्रेण वा तैरसिभि
र्ऋषिभिः ६० जघान रक्तबीजं तंचामुंडा पीतशोणितम्
सपपातमहीपृष्ठे शस्त्रसंघसमाहतः ६१ नीरक्तश्चमही
पालरक्तबीजो महासुरः जतस्ते हर्षमतुलमवापुस्त्रिदशग

५०

४८

नृप १२ तेषां मातृगणो जातो न नर्त्तस्तद्विशेषता ६३ ॥ इ
ति मार्कण्डेयपुराणे सावर्गिके मन्वंतरे देवी माहात्म्ये रक्तवी
जवधः ॥ ८ ॥ राजा वाच ॥ १ ॥ विचित्रमिदमाख्यातं भगवन्भ
वतामम देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तवीजवधाभित्तं २ भू
यश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं रक्तवीजे निपातिते चकार शुभो यत्का
र्मणि शुभश्चाति कोपनः ३ ॥ अथ वाच ॥ ४ ॥ चकार कोपम
तुलं रक्तवीजे निपातिते शुभासुरो निशुभश्च हते ध्वन्येषु

राम

४८

चाहवे ५ हन्यमानं महासैन्यं विलोक्या मर्षमुदहन अभ्य
धावन्निशुभोयमुख्यया सुरसेनया ६ तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे
पार्श्वयोश्च महासुराः संक्षोभ्यपुटाः क्रुद्धा हंतुं देवीमुपाययुः
७ आजगाम महावीर्यः शुभोपि स्ववलेर्वतः निहंतुं चंडिका
कोपात्कृत्वा युद्धं नुमातृभिः ८ ततो युधमतीवासीद्दयाशुभ
निशुभयोः शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोश्चिववर्षतोः ९ चिच्छे
रस्ताञ्छरं स्ताभ्यां चंडिका स्वसरोत्तरेः तादृशमासचंगे

५०

५०

बुधस्तौ घोरसुरेश्वरौ १० निशुभो निशितं सुदुर्चर्मचादाय
सुप्रभं अताडयन्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम् ११ ताडिते
वाहने देवी तुरप्रेणासिमुत्तमम् निशुभस्याशुचिच्छेदचर्म
चाप्यष्टचंद्रकं १२ छिन्ने चर्मणि खड्गे च शक्तिं चित्ते पसो
सुः तामप्यस्पृष्टिधा चर्मे चक्रेणाभिमुखा गताम् १३ कोपा
ध्मातो निशुभो यशस्वं जग्राह दानवः आयातं मुखे पातेन
देवी तच्चाप्यचूर्णयत् १४ आविधाय गदां सोऽपि चित्ते पचं

राम

५०

डिकांप्रीत सापि देव्यास्त्रिशूलेन भिन्ना भस्म त्वमागता १५
ततः परशुरुस्तं न मायां तं दैत्य दैत्य पुंगवम् आहत्य देवी
वारतोद्यै रपातयत्त भूतले १६ तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुं
मे भीम विक्रमे श्रुत व्यतीव संकुक्षः प्रययौ हंतुं मं विकं १७
सरयस्तत्तथाप्युच्चैर्गृहीत परमायुधैः भुजै रष्टाभिरनुलेप्य
प्राशोषं वभौ नभः १८ तमायंत समा लोका देवी शंख मवा दयत्
ज्याशब्दं चापि धनुषश्च कार तीवहुः सहं १९ पूरयामास कं

५१

कुभोनिज घंटा स्वनेन च समस्तैस्त्यसेत्यानां तेजो बधविधा
यिनां २० ततः सिंहो महानादैस्त्याजिते भ्रमहामदैः पूरयामा
सगगनं गांतथो पदिशो दश २१ ततः काली समुत्पत्य गग
नं स्मामता उयत् करभ्यां तन्निना देन शाक स्वना सेति रो
हिताः २२ अट्टट्टहा समशिवं शिवदूती चकार हतैः शबेर
सुरास्त्रेशुः शुभः कोपं परं ययो २३ दुर्लभं मितवृत्तिं छेति व्याज
हारां विकायदा तदजयेत्यभिहितं देवैरा काश संस्थितैः २४

राम

५१

शुभेनागत्ययाशत्रुपुत्राज्वालातिभीषणा आयांतीवन्ति
कुदाभासानिरस्तामहोल्काया २५ सिंहनादेनशुभस्यव्याघ्र
लोकत्रयांतरम् निर्घातनिःस्वनोघोरोजितवानवनौपते
२६ शुभमुक्तांछरान्देवीशुभस्तत्पुहितांछरान्चिच्छेदस्व
शरैरुग्रैःशतशोथसहस्रशः २७ ततःसाचंडिकाकुक्कु
शलेनाभिजघ्नतम् सतदाभिहत्तोभूमौमूर्त्तितोनिपपा
तह २८ ततोनिशुभःसंप्राप्यचेतनामर्त्तकार्मुकः आजग्या

दुर्गा

५२

नशरैर्देवीकालीकेशरिंगंतथा २९ पुनश्चकृत्वावाहनामयु राम
तंदनुजेश्वरः चक्रायुधेनदितिजज्ज्वालयामासचंडिकाम् ३०
ततोभगवतीकुक्ष्यादुर्गादुर्गार्त्तिनाशिनी चिच्छेदतानिचक्रा
णिस्त्वशरैः सायकांश्चतान् ३१ ततोनिशुंभो वेगेनगदमा
रायचंडिकाम् अभ्यधावतवैहंतुंदैत्यसेनासमावृतः ३२
तस्यापततएवोशुगदांचिच्छेदचंडिका खड्गेनशित्तघारे
णसचशलंसमाददे ३३ शलहस्तं समायांतंनिशुंभमम ५२

राईनं हृदयि व्याधशस्त्रेन वेगविधेन चंडिका ३४ त्रिन्नस्य
तस्य शस्त्रेन हृदयान्निःसृतोपरः महाबलो महावीर्यस्ति
वेति पुरुषोवदन् ३५ तस्य निष्कामतो देवी प्रहस्य स न वन्न
तः शिरश्चिह्नं देवदेवकेन ततोऽसावपतद्भुवि ३६ ततः सिंह
श्चरवा दोग्रं दंष्ट्रा चतुर्भा शिरो धरान् असुरांस्तान् तथा का
ली शिवदूती तथा परान् ३७ कौमारी शक्तिनिभिन्नाः केचि
न्नेशुर्महामसुराः ब्रह्मराणी मंत्रपूतेन तोयेनान्ये निराकृतः ३८

दुर्गा

५३

माहेश्वरी त्रिशलेन भिन्नाः पेतुस्तथा परे वाराही तुंडघाते
न केचिच्चरणीकृता भुवि ३९ खंडं खंडं च चक्रे रावे ह्यव्यादन
वाः कृताः वज्रैरा चेंद्रीहस्ताग्रविमुक्तेन तथा परे ४० केचिदि
नेसुरसुराः केचिन्नष्टमहाहवात् भद्रिताश्चा परे काली
शिवदूती मृगाधिपैः ४१ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिने
मन्वतरे देवीमाहात्म्ये निशुंभवधः ॥ ४॥ अथिहवाच ॥ १॥ निशुं
भं निहतं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसंमितं हन्यमानं बलं चैव शुंभः

राम

५३

कुक्षोव्वीहचः २ बलावलेषादुषेत्वंमादुर्गेगर्वमावह अन्या
सावलमाश्रित्यमुष्यसेचातिमानिनी ३॥देव्युवाच॥४॥ एकै
वाहंजगत्पत्रद्वितीयाकाममापरा पश्यैतादुष्टमप्येववि
शंत्योमदिभूतयः ५ ततःसमस्तास्तादेवोब्रह्माणीप्रमुखा
लयं तस्यादेव्यास्तनौजग्मुरेकैवासीन्नदाविका ६॥देव्युवा
च॥७॥ अहंविभूत्याबहुभिर्बिरुहैर्व्यदास्थिता तत्सं
हृतंमयेकैवतिष्ठाम्याजोस्थिरमेव ८॥अथिरुवाच॥९॥

दुर्गा

५४

तत्तत्प्रववतेयुद्धं देव्याः शंभस्य चोभयोः पश्यतामेव देवाना राम
मसुराणां च दातुणाम् १० शारवर्धेः शितैः शस्त्रैस्तथास्त्रैश्च
वदातुः तयोर्मुधमभद्रयः सर्वलोकभयंकरं ११ दिव्याण्य
स्त्राणि शतशो मुमुचेयान्यथां विका वभंजता निदेत्येदस्तत्प्र
तीघातकर्तृभिः १२ मुक्ता नितेन चास्त्राणि दिव्यानि परमे
श्वरी वभंजलीलये वाग्रुंकारौ चारणादिभिः १३ तत्तत्त
रशतैर्देवी माष्टा दयत सोसुरः सापितकुपिता देवी धनु ५४

श्रित्तेदचेषुभिः १४ श्रित्तेधनुषिदैत्येइस्तथाशक्तिमथा
इदे चित्तेददेवीचक्रेणातामप्यस्यकरेस्थिताम् १५ ततः
खड्गमुपादायशतचंद्रचभानुमत अभ्यधावत्तदादेवीदै
त्यानामधिपेश्वरः १६ तस्यापततएवाशुखड्गंचित्तेदचं
डिका धनुर्मन्त्रैः शित्तैर्वारौश्चर्मचारुकरामलं १७ हताश्वः
सतदादैत्यश्छिन्नधन्वा विसारथिः जग्राह मुद्गरं घोरं
विकानिधनोद्यतः १८ चित्तेदापततस्तस्य मुद्गरं निशि

उर्गा

५५

तेः शरेः तथापि सोऽप्यधावत्तां मुष्टिमुघम्वेगवान् १९ ससु
ष्टिं पातयामास हृदये देत्यपुंगवः देव्यास्तं चापि सा देवी तले
नोरस्य ताडयत् २० तलप्रहारमिहतो निर्णपातमहीतले स
देत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः २१ उत्पत्य च प्रगृह्योच्चै
र्देवी गगनमास्थितः तत्रापि सानिराधारा युयुधेतेन चंडिका
२२ नियुधं खेतदा देत्यश्रुं डिकान् च परस्परम् चक्रतुः प्रथमं
सिद्धमुनिविस्मयकारकं २३ ततो नियुधं सुचिरं कृत्वा तेनां

राम

प

५५

विकासह उत्पाद्यश्रामयामासच्चित्तेषधरणीतले २४ सति
प्रोधरणीप्राप्पमुष्टिमुद्यम्यवेगतः श्रम्यधावतदुष्टात्मा
चेडिकात्रिधनेक्षया २५ तमायांतंततोदेवीसर्वदैत्यजने
श्वरम् जगत्यां पातयामासत्रित्वाशलेनवक्षसि २६ सग
तासुः पपातोर्वी देवीशलाग्रविक्षतः चालयन्सकलां पृ
थ्वीसाधिद्वीपांसपर्वताम् २७ ततः प्रसन्नमखिलं हतेत
स्मिन्दुरात्मनि जगत्स्यास्थमतीवापनिर्मलं चाभवन्नमः २८

दुर्गा

५६

द

उत्पातमेघाः सोल्काये प्रागा संस्ते समुययुः सरितो मार्गभा राम
रुन्यस्तथा संस्तत्रपातिते २९ ततो देवगणाः सर्वहर्षनिर्भर
मानसाः बभ्रुर्निर्हते तस्मिन्नांधवालिलितं जगुः ३० अ
वायेस्तथैवान्येन नृतुश्चाप्सरोगणाः बभ्रुः पुण्यास्तथा वा
ताः सुप्रभो भृद्दिवाकरः ३१ ज्वलन्नुश्वा मनयः शांताः शांत
दिग्जनित स्वनाः ३२ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके म
न्तरे देवीमाहात्म्ये शंभवधः ॥ १० ॥ अथिरवाच ॥ १॥ देव्या हते ५६

तत्रमहासुरेन्द्रेसैन्द्राःसुरावन्निपुरोगमास्तां कात्यायनीतुष्टुवु
रिष्टलंभादिकाशिवक्रास्तुविकाशिताशाः १ देविप्रसन्ना
र्त्तिहरेप्रसीदप्रसीदमातर्जगतोरिवलस्य प्रसीदविश्वेष्व
रिपारिहविश्वंत्वमीश्वरीदेविचराचरस्य २ आधारभूता
जगतस्त्वमेकामहीस्वरूपेणयतःस्थितासि अर्पास्वरूप
स्थितयात्वयेतराप्पायेतेहृत्स्नमलंघ्यवीर्ये ४ त्वंवैष्णवी
शक्तिरनंतवीर्याविश्वस्यवीजं परमासिमाया संमोहि

५०

५१

तदेविसमस्तमेतत्त्वं वै प्रसन्नाभविमुक्तिहेतुः ५ विद्याः समस्ता राम
स्तवदेविभेदाः स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु त्वयैकया पू
रितमं वेद्ये तत्काते स्तुतिः स्तव्यपरापरोक्तिः ६ सर्वभूता य
दा देवी स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी त्वं स्तुता स्तुतये का वा भवंतु प
रमोक्तयः ७ सर्वस्य बुद्धिरूपेण जनस्य हृदि संस्थिते स्व
र्गपवर्गदेना रायारिणामो स्तुते ८ कलाकाष्ठादिरूपेण प
रिणामप्रदायिनी विश्वस्यो परतौ शक्तेनारायारिणामो

वि

५२

स्तुते ८ सर्वमंगलमंगल्येशिवे सर्वार्थसाधिके शरण्ये
अंबके गौरिनारायणानमोस्तुते १० सखिस्थितिबिना
शान्तिनां शक्तिभूते सनातनि गुराणां प्रये गुरामये नारा
यणानमोस्तुते ११ शरणागतदेवार्त्तपरित्राता पराय
णो सर्वस्यार्त्तहरे देवि नारायणानमोस्तुते १२ हंसयुक्त
विमानास्थे वृत्राणां रूपधारिणि कौशाभः क्षरि के देवि
नारायणानमोस्तुते १३ विशलचंद्राहि धरे मस्तु वृषभ

दुर्गा

५८

वाहिनि माहेश्वरोस्वरूपेण नारायणानमोस्तुते १४
मयूरकुक्कुटचूते महाशक्तिधरे नचे कौमारीरूपसंस्थाने
नारायणानमोस्तुते १५ शंखचक्रगदाशार्ङ्गगृहीतपरमा
युधे प्रसीद वैष्णवीरूपेण नारायणानमोस्तुते १६ गृहीतोय
महाचक्रैदंष्ट्रोद्धतवसुंधरे बाहुरुपिण्णशिवे नारायणि
नमोस्तुते १७ नृसिंहरूपेण योगेण हंतुं दैत्यान्कृतोद्यमे त्रै
लोक्यत्राणसहिते नारायणानमोस्तुते १८ किरीटिनि

राम

५८

महावज्रसहस्रनयनोज्ज्वले वज्रप्राराहरेचैर्दिनारायणान्
नमोस्तुते १९ शिवदूतीस्वरूपेण हतदैत्यमहाबले घोर
रूपे महाशवेनारायणानमोस्तुते २० दंष्ट्राकरालवदने
शिरोमालाविभूषणे चामुंडेमुंडमथनेनारायणानमो
स्तुते २१ ललितलज्जेमहाविद्येश्वरे पुष्टिस्वर्धधुवे म
हारात्रिमहाविद्येनारायणानमोस्तुते २२ मेधेसरस्वति
वरेभूतिवाभ्रविजामसि नियते त्वं प्रसीदशेनारायणान

दुर्गा

५९

मोस्तुते २३ सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते भयेभ्यस्त्रा
हिनो देवि दुर्गे देवि नमोस्तुते २४ एतत्ते वदनं सौम्यं लोचन
त्रयभूषितम् पातु नः सर्वभूतेभ्यः कात्यायनि नमोस्तु
ते २५ ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनं विशलं पा
तु नो भीते भद्रकालिनमोस्तुते २६ हिनस्तिदैत्यतेजांसि
स्वनेनापूर्य्यया जगत् सा घंटा पातु नो देवि पापेभ्यो नः
सुतानिव २७ असुरासृग्वसापंकचर्चितस्तकरो ज्वलः

९५

५९

शुभायस्वको भवतु चंडिकेतानतावयम् २८ रोगानशे
षानपि हंसितुष्टारुष्टातुकामान्स्वकलानमीष्टान् त्वा
माश्रितानान्नविषन्माराणां त्वा माश्रिताद्याश्रयतो प्र
यांति २९ एतत्कृतं यत्कदनं त्वया ह्यधर्मद्विषां देवि महा
सुराणां रूपैररोगैर्वहधात्ममूर्त्तिहृत्वां विकेतत्प्रक
रोतिकान्या ३० विद्यासुशास्त्रेषु विवेकरीषेष्वायेषु वा
केषु च का त्वदन्या मम त्वगर्त्तंति महो धकारे विश्रामयन्ते

दुर्गा

६०

तदतीवविश्वं ३१ रक्षांसि यत्रोय विषाश्वनागा यत्रारयोद
स्पुबलानियत्र हावानलो यत्र तथाधि मध्ये तत्र स्थिता
त्वं परिपासि विश्वम् ३२ विश्वेश्वरित्वं परिपासि विश्ववि
श्वात्मिकाधारयसीति विश्वम् विश्वेशवंद्याभवती भवंति
विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः ३३ देवि प्रसीद परिपाल
य नो रिभीते नित्यं यथा सुरवधा दधुने वसयः पापानि
सर्वजगतां प्रशमन्त्रया शुउत्पातपाकजनितं श्च महोप

१५

६०

सर्गान् ३४ परातानां प्रसीदत्वं देवि विश्वानिहारिणि त्रै
लोक्य वासिनामी ज्ये लोकानां वरदा भव ३५ ॥ देवुवाच ॥ ३६
अदहं सुरगणा वरं यन्मनसेच्छेत् तं वरगुधं प्रयच्छामि
जगतामुपकारकम् ३७ ॥ देवा ऊचुः ॥ ३८ ॥ सर्वा बाधा प्रश
मनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि एवमेव त्वया कार्यमस्मि
द्धेरिविनाशनं ३९ ॥ देवुवाच ॥ ४० ॥ वैवस्वतं तरे प्राप्ते अष्ट
विंशति मे युगे शुभो निशुभश्चैवान्या बुत्पत्स्येते महासु

दुर्गा

६१

शो ४१ नंदगोपगृहे जाता यशोदा गर्भसंभवा तत्तत्तौ ना
शयिष्यामि विंध्याचलनिवासिनी ४२ पुनरप्यतिरौं
रा रूपेणाप्यिचीतले अवतीर्य हनिष्यामि वै प्रचित्ता
स्तुदानवान् ४३ भक्षयंत्याश्रितानुग्रहै प्रचित्तां नृरासु
दान् रक्तादंता भविष्यंति दाडिमीकुसुमोपमाः ४४।
ततो मां देवताः स्वर्गं प्रत्यलोके च मानवाः स्तुवंतो व्याह
रिष्यंति सततं रक्तदंतिकाम् ४५ भूयश्च शतवार्षिक्याम्

६८

६९

नारुष्यामनंभसि मुनिभिः संस्तुता भूमे संभविष्याम्ययोनि
जा ७६ ततः शतेननेत्राणां निरैरिष्यामियन्मुनीन् कीर्त्ति
यिष्यन्तिमनुजाः शताक्षीमितिमांततः ७७ ततोहमखिलंलो
कमात्मदेहसमुद्रवैः भरिष्यामिसुराः शाकैरोवृष्टेः प्राण
धारकैः ७८ शाकंभरीतिविरम्भातिंतदायास्याम्यहंभु
वि तत्रैवचवधिष्यामिदुर्गमाख्यमहासुरं ७९ दुर्गादेवी
तिविस्म्यांततन्मेनामभविष्यति पुनश्चाहंयदाभीमंरु

दुर्गा

६२

पंकुत्वाहिमाचले ५० रक्षांसिभक्षयिष्यामि मुनीनां चरण
कारणात् तदा मां मुनयः सर्वे स्तोष्यं त्यागममर्त्यः ५१
भो मा देवोति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति यदा रुणारव्य
स्रै लोके महाबाधां करिष्यति ५२ तदा हं भ्रामरं रूपं कृत्वा
संख्येयवदृष्टं त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधिष्यामि महासु
खम् ५३ भ्रामरीति च मां लोकास्तदा स्तोष्यंति सर्वतः इत्थं
यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति ५४ तदा तदा वती

एव

६३

र्षहं करिष्याम्यारिसंक्षयं ५५ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सा
वर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये मारयणी स्तुतिः ॥ १९ ॥ देव्यु
वाच ॥ १ ॥ एभिस्तैवेष्ट्रमनित्यं स्तोष्यते जः समाहितः त
स्याहं सकलांवाधांशमयिष्याम्यसंशयम् २ मधुकैटभ
माशंच महिषासुरघातनम् ॥ कीर्त्तयिष्यामि ते द्दुर्दधंशु ये
भतिशुभयोः ३ अष्टम्यांच चतुर्दश्यां नवम्यांचैकचेतसः
प्रोष्यति चैव ये भक्त्या प्रममाहात्म्यमुत्तमं ४ न तेषां दुःकृ

दुर्गा

६३

तं किंचिदुक्तं तोल्यान चापदः भविष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्ट
वियोजनं ५ शत्रुतो न भयं तस्य दस्यतो वानराजतः न
शस्त्रानलतो यो घातकदाचित्संभविष्यति ६ तस्मान्ममेत
न्माहात्म्यं पठितव्यं समाहितैः श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वस्य
यनं महत् ७ उपसर्गानशेषांस्तु महामारीसमुद्रवान् तथा
त्रिविधमुत्पातं माहात्म्यं श्रामयेन्मम ८ यत्रैतत्पठ्यते सम्य
क्षित्यमायतने मम सदानतदिमो ह्यामि सान्निध्यं तत्र मे

राम

६३

स्थितम् ६ बलिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये महोत्सवे ।
सर्वममेतच्चरितमुच्चार्य श्राव्यमेव च १० जानता जानता
वापि बलिपूजां तथा कृताम् प्रतीक्षित्वा मयं हंप्रीत्या बन्धि
ह्येवं तया कृतम् ११ शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षि
की तस्याममेतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिः समन्वितः १२ ।
सर्वा बाधा विनिर्मुक्तो धनधान्यसुतान्वितः मनुष्यो मत्स्य
सादेन भविष्यति न संशयः १३ श्रुत्वा ममेतन्माहात्म्यं त

दुर्गा

६४

अथोत्पत्तयः शुभः पराक्रमं च पुष्टेः पुजायते निर्भयः पुमान् तम
१४ विषयः संसृपं यांति कल्याणं चोपपद्यते नंदते च कुलं
संसां माहात्म्यं मम श्रुत्वा ताम् १५ शान्तिकर्मणि सर्वत्र न
यादुःस्वप्नदर्शने ग्रहपीडास्तु चोग्रास्तु माहात्म्यं श्रुत्वा
नम १६ उपसर्गाः समं यांति ग्रहपीडाश्च दारुणाः दुःस्व
प्ने च नृभिर्दृष्टं तु स्वप्नमुपजायते १७ बालग्रहाभिभूतानां
बालानां शान्तिकारकम् संघातभेदे च नृणां मैत्रीकरणमुत्त ६४

मम १८ दुर्वृत्तानामशेषाणां बलहानिकारं परम् रक्षो
भूतपिशुनाचार्यानां पठनादेवनाशनं १९ सर्वममैतन्माहा
त्म्यं ममसानिधयकारकं पशुपुष्पाघंधपैश्च गंधक्षपैस्तथा
क्षमेः २० विप्राणां भोजनेर्होमैः प्रोक्षणाद्यैरहर्निशम्
अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेण वा २१ प्रीतिर्मे कि
येतसास्मिन्सहस्रचरितेश्चुते श्रुतं हरति पापानि तथा रो
ग्यं प्रयच्छति २२ रक्षां करोति भूतेभ्यो यन्मनो कीर्त्तनं मम

ॐ

६५

पुष्टेयुचरितं यन्मे दुष्टदैत्यनिवहणाम् २३ तस्मिन्मुने
वेरिहृतं भूयं पुंसां न जायते युष्माभिस्तु तयो याश्च या
श्वव्रतसिद्धिभिः कृताः २४ व्रतणा च कृतास्तु प्रयच्छंति शु
भां मतिं अरण्ये प्रातरे वापि दवाग्निपरिवा २५ रितः २५
दस्तुभिर्वायुतः शन्ये गृहीतो वापि शत्रुभिः सिंह व्याघ्रानु
यातो वा वने वा वनहस्तिभिः २६ राक्षसकुक्षेन चाश्वो वधो
बंधगतोपि वा आघूरितो वा वातेन स्थितः पोते महार्णवे २७

राम

स्त

६५

पतत्सुचापिशस्त्रेषु संग्रामे भूशदारुणो सर्वा बाधा सुघोरसु
वेदनाभ्यर्दितोऽपि वा २८ स्मरन्ममैतच्चरितं नरो मुच्येत संक
टात् मम प्रभावात्सिंहाद्यादस्य बोधेरिरास्तथा २९ दूरादे
वमलोयं ते स्मरतश्चरितं मम ३० ॥ अविहयाच ॥ ३१ ३त्सुचा
सा भगवती चंडिका चंडविक्रमा वैश्यतामेव देवानां तत्रैवा
नारधीयत तेषां देवानिरातंकाः स्वाधिकारान्यथा पु
रा ३२ यत्तभागभुजः सर्वे चक्रुर्विनिहतारयः दैत्याश्च दे

दुर्गा

६६

आनिहते शंभे देव रिषो युधि ३४ जगद्विध्वंसि नितस्मिन्म
होग्रे तुल्य विक्रमे निशंभे च महावीर्ये शेषाः पातालमाप
युः ३५ सर्वभगवतो रेवी सानित्यापि पुनः पुनः संभय कु
रुते भयजगत्तः परिपालनं ३६ तथैतन्मोह्यते विश्वं सैव
विश्वं प्रसूयते सायाचिता च विज्ञानं तु मया कष्टिं प्रयच्छति ३७
आप्तं तथैतत्सकलं ब्रह्माण्डं मनुजेश्वर महाकाल्या महा
काले महामारी स्वरूपया ३८ सैव काले महामारी सैव सृष्टि ६६

ने संदर्शनार्थमंवायानदौ पुलिनसे स्थितः ८ सच वैश्य
स्तपस्तेपे देवीसूक्तं परं जपन् तौ तस्मिन् पुलिने देव्या कृत्वा
मूर्त्तिमहीमयीम् १० अर्हणां च केतुस्तस्याः पुष्पधवाः
गिनतर्व्यगोः निरोहारा यतात्मानो तन्मनस्कोऽसमाहितौ
११ ददतुस्तौ बलिं चैव निजगात्रास्त्रगुह्यतम् एवं समासा
धयतोऽस्त्रिभिर्वर्षे यतात्मानोः १२ परितुष्टा जगद्धात्री प्रत्य
क्षं प्राह चंडिका १३ ॥ देव्युवाच ॥ १४ यत्प्रार्थ्यते त्वया भूपति

दुर्गा

६८

पाचकुलनंदन मतस्तत्पार्थ्यानां सर्वपरितुष्टादहमितत
१५॥ **मार्कण्डेय उवाच ॥** १६ ततो वव्रेऽप्यो राज्ञमविभ्रं प्रयन्य
जन्मनि अत्रैव च निजं राज्यं हतशत्रुवत्संवत्सरात् १० सोऽपि
वेश्यस्ततो ज्ञानं वव्रे निर्विस्ममानसः ममेत्यहमेति प्राज्ञः
संगविच्युति कारकम् १८॥ **देवुवाच ॥** १९ स्वल्पे रहोऽभि
र्नपते स्वराज्यं प्राप्स्यते भवान् २० हत्वारिपुनस्त्वनितंत
वतत्र भविष्यति २१ मृतश्च भूयः संप्राप्य जन्म देवादि वस्वतः

राम

६८

दुर्गा

६७

व्यते जगत् २ विद्यातथैव क्रियते भगवद्विष्णुमायया तथा राम
त्वमेव वैश्वश्रुतथैवान्ये विवेकिनः ३ मोह्यते मोहिताश्चै
व मोहमैष्यन्ति चापरे तामुपैहि महाराज शरणां परमेश्वरी
४ आराधिता सेवन् रणं भोगस्वर्गापवर्गदा ५ ॥ मार्कण्डे
य उवाच ॥ ६ इति तस्य वचः शुभः सुरथः स नराधिपः ७
प्रणिपत्य महाभाग तमृषिं शंसितव्रतम् निर्विशोति मम
त्वेन राज्यापहरणेन च ८ जगाम सद्यस्तपसे स च वै महामु
खो

६७

भवत्यजा स्थितिं करोति भूतानां सेवकाले सनातनी ३९
भवकाले नृणां सेवकस्मीर्वृद्धिप्रदाग्रहे सेवाभावे तथा ल
स्मीर्विनाशायोपजायते ४० सुता संपूजिता पुष्पैर्धूप
गंधादिभित्तया रक्षति वित्तं पुत्रांश्च मतिं धर्मं तथा शुभं
४१ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्गिके मन्वंतरे देवी माहा
त्म्ये भगवती वाक्यम् ॥ १२ ॥ अथ ह्युवाच ॥ १ एतत्ते कथि
तं भूपदेवी माहात्म्यमुत्तमम् एवं प्रभावसा देवी यथेदं धा

५०

६९

२२ सावर्णिक्कोनाममनुर्भवान्भुविभविष्यति २३ वैश्यवर्षे
त्वया पश्यवरो स्मृतोभिवांष्टितः २४ तं प्रपच्छामि संसिद्धे
तव ज्ञानं भविष्यति २५ ॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ २६ इति दत्वा न
योर्देवी यथाभिलखितं वरम् वभूवान्नाहितासद्यो भक्त्या
ताभ्यामभिषुता २७ एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियवर्ष
भः सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भवितामनुः २८ साव
र्णिर्भवितामनुः २९ ॥ इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वंते
देव्यो माहात्म्ये सुर्यवैश्यवरप्रदाने नाम त्रयोदशः ॥ १३ ॥

६९

X

21

178